

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การวิเคราะห์การจัดการการผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกร
ในโครงการส่งเสริมการผลิตข้าวที่ปลอดภัยและได้มาตรฐาน อำเภอบ้านเขว้า
จังหวัดชัยภูมิ

ชื่อและนามสกุล นายบุรินทร์ จงเพียร

แขนงวิชา การจัดการการเกษตร

สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา โพธิ์ดี
2. รองศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา จิตตลดากร

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2557

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร. ลัดดาวัลย์ กรรณนุช)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา โพธิ์ดี)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา จิตตลดากร)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(ศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ ศรีพหล)

๓๖

ชื่อวิทยานิพนธ์ การวิเคราะห์การจัดการการผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกรในโครงการส่งเสริม
การผลิตข้าวที่ปลอดภัยและได้มาตรฐาน อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ

ผู้วิจัย นายยุพรัตน์ จงเพียร รหัสนักศึกษา 2549002448

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากรเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา โพธิ์ดี (2) รองศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา จิตตลดากร

ปีการศึกษา 2556

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร 2) ศึกษา
ลักษณะการผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกร 3) วิเคราะห์การจัดการการผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกร 4)
วิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกร และ 5) ศึกษาปัญหาในการผลิตข้าวขาว
ดอกมะลิ 105 ของเกษตรกรในโครงการส่งเสริมการผลิตข้าวที่ปลอดภัยและได้มาตรฐาน อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือเกษตรกรผู้ผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 ที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตข้าว
ที่ปลอดภัยและได้มาตรฐาน อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ ปีการผลิต 2555/2556 จำนวน 150 ราย กำหนดขนาดของกลุ่ม
ตัวอย่างโดยใช้ตารางการกำหนดขนาดตัวอย่างของ Krejcie and Morgan ได้กลุ่มตัวอย่าง 108 ราย เครื่องมือที่ใช้รวบรวม
ข้อมูล คือ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลได้จำแนกเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่มตามระดับการจัดการการผลิต คือ
กลุ่มที่มีระดับการจัดการการผลิตสูงมีจำนวน 70 คน และกลุ่มที่มีระดับการจัดการการผลิตต่ำจำนวน 38 คน สถิติที่ใช้ใน
การวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบแบบ t (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกรทั้ง 2 กลุ่มส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 54.48 ปี จบการศึกษาระดับ
ประถมศึกษา มีประสบการณ์ปลูกข้าวขาวดอกมะลิ 105 เฉลี่ย 14.20 ปี ส่วนใหญ่มีแรงงานในครัวเรือนที่ผลิตข้าวระหว่าง
1-2 คน 2) เกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม ทุกรายมีพื้นที่ผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 เป็นของตนเอง เฉลี่ย 7.60 ไร่ มีสภาพการผลิตที่
คล้ายคลึงกันในการปลูก อัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ การให้น้ำ แต่แตกต่างกันที่การใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชและปริมาณ
ปุ๋ยเคมีที่ใช้ ซึ่งเกษตรกรที่มีระดับการจัดการการผลิตสูงส่วนใหญ่ใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช 1 ครั้งและใส่ปุ๋ยเคมีเฉลี่ย 45.45
กิโลกรัมต่อไร่ ส่วนเกษตรกรที่มีระดับการจัดการการผลิตต่ำใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช 2 ครั้งและใส่ปุ๋ยเคมีเฉลี่ย 40.90
กิโลกรัมต่อไร่ 3) เกษตรกรที่มีระดับการจัดการการผลิตสูงมีการปฏิบัติด้านการวางแผน การจัดองค์การ การนำ และการ
ควบคุมการผลิตมากกว่าเกษตรกรที่มีระดับการจัดการการผลิตต่ำ 4) เกษตรกรที่มีระดับการจัดการการผลิตสูงมีผลผลิต
เฉลี่ย 535 กิโลกรัมต่อไร่ ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 7,324.83 บาทต่อไร่ กำไรเฉลี่ย 1,716.67 บาทต่อไร่หรือ 3.21 บาทต่อ
กิโลกรัม ส่วนเกษตรกรที่มีระดับการจัดการการผลิตต่ำมีผลผลิตเฉลี่ย 518 กิโลกรัมต่อไร่ ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 7,783.42
บาทต่อไร่ กำไรเฉลี่ย 971.08 บาทต่อไร่หรือ 1.87 บาทต่อกิโลกรัม โดยเกษตรกรที่มีการจัดการการผลิตสูงมีต้นทุนการ
ผลิตเฉลี่ยต่ำกว่าและมีผลตอบแทนเฉลี่ยสูงกว่าเกษตรกรที่มีระดับการจัดการการผลิตต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.01$)
5) ปัญหาสำคัญในการผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกร คือ ปุ๋ยเคมีราคาแพง วัชพืชในนาข้าว อุกกภัย และปัญหาด้าน
การตลาด

คำสำคัญ การจัดการการผลิตข้าว ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าว จังหวัดชัยภูมิ

Thesis title: Analysis of Khao Dawk Mali 105 Rice Production Management by Farmers under the Safety and Standard Rice Production Project in Bankhwao District of Chaiyaphum Province

Researcher: Mr. Yupparat Jongpian; **ID:** 2549002448;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Resources Management);

Thesis advisors: (1) Dr. Ajchara Pothidee, Associate Professor;

(2) Dr. Achara Chittaladakorn, Associate Professor; **Academic year:** 2013

Abstract

The objectives of the research were to 1) study the socio-economic status of farmers; 2) study situations of Khao Dawk Mali 105 rice production by farmers; 3) analyze their Khao Dawk Mali 105 rice production management; 4) analyze the costs and returns of their rice production; and 5) study the problems with Khao Dawk Mali 105 rice production by farmers under the Safety and Standard Rice Production Project in Bankhwao District, Chaiyaphum Province.

The study population consisted of 150 farmers who produced Khao Dawk Mali 105 rice under the Safety and Standard Rice Production Project in Bankhwao District, Chaiyaphum Province in the 2012/2013 crop year. A sample size of 108 farmers was determined by using the Krejcie and Morgan sample size table. The research tool was a questionnaire. In analyzing the data, farmers were divided into two groups: high and low production management level. There were 70 and 38 farmers in the first and latter groups, respectively. The data were analyzed by using frequency, mean, percentage, standard deviation, and t-test.

The results showed that: 1) For both groups of farmers, most of them were female with average age 54.48 years, finished primary education, with an average of 14.20 year experience in Khao Dawk Mali 105 rice production, and had 1-2 workers in the household for rice production. 2) Both groups of farmers used their own land for rice production, owning an average of 7.60 rai (1 rai = 1,600 square meters). They had similar situations of production in planting method, seed rate, and irrigating, but the two groups were different in the frequency of herbicide utilization and the quantity of fertilizer. The high-level production management group mostly applied herbicide only one time, and used an average of 45.45 kg fertilizer per rai, while farmers in the low-level production management group mostly applied herbicide twice, and used an average of 40.90 kg fertilizer per rai. 3) The farmers with a high level of production management conducted production planning, organizing, leading, and controlling much more than the farmers with a low level of production management. 4) Farmers in the high production management group obtained average yield of 535 kg/rai. Their mean costs of production were 7,324.83 baht/rai, and mean profit was 1,716.67 baht/rai or 3.21 baht/kg. Farmers in the low production management group obtained an average yield of 518 kg/rai. Their costs of production were 7,783.42 baht/rai, and mean profit was 971.08 baht/rai or 1.87 baht/kg. Farmers with a high level of production management had less cost of production but higher returns than the farmers with low level of production management at a high statistical significance ($P < 0.01$). 5) The major problems in the Khao Dawk Mali 105 rice production were the high price of fertilizer, weeds in rice fields, flooding, and marketing.

Keywords: Rice production management, Khao Dawk Mali 105 rice,
Costs and returns of rice production, Chaiyaphum Province

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ได้ด้วยความอนุเคราะห์เป็นอย่างดียิ่งจาก
รองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา โพธิ์ดี และรองศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา จิตตลดากร อาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำ ติดตามการทำวิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่ยิ่ง และตรวจแก้ไข
วิทยานิพนธ์ด้วยความกรุณาอย่างสูงจนแล้วเสร็จสมบูรณ์ พร้อมทั้งให้กำลังใจตลอดเวลาที่ศึกษา
ผู้วิจัยซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทางมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช สำหรับทุนอุดหนุนในการ
ทำวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณเกษตรกรในโครงการส่งเสริมการผลิตข้าวที่ปลอดภัยได้มาตรฐาน
อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและให้ข้อมูล
ในการทำวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณเพื่อนนักศึกษา ที่ให้กำลังใจและให้คำแนะนำ ที่เป็นประโยชน์
ตลอดการศึกษา

ขอกราบขอบพระคุณ มารดาและบิดา ที่สนับสนุนการศึกษาของผู้วิจัยตลอดมา ผู้วิจัย
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
นำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงกระบวนการทำงานตามความเหมาะสมต่อไป

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูตา
แต่มารดา บิดา และครูอาจารย์

ยุพรัตน์ จงเพียร

มกราคม 2557

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
สมมติฐานการวิจัย	3
ขอบเขตการศึกษา	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	5
ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับข้าว	5
ความรู้เกี่ยวกับข้าวขาวดอกมะลิ 105	7
สภาพทั่วไปของพื้นที่อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ	14
โครงการส่งเสริมการผลิตข้าวที่ปลอดภัยและได้มาตรฐาน จังหวัดชัยภูมิ ปี 2555	16
การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าวที่ปลอดภัยและได้มาตรฐาน	19
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	24
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	29
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	32
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	32
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	33
การเก็บรวบรวมข้อมูล	35
การวิเคราะห์ข้อมูล	35

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	38
ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร	38
ตอนที่ 2 ลักษณะการผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกร	44
ตอนที่ 3 การจัดการการผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกร	52
ตอนที่ 4 ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกร	60
ตอนที่ 5 ปัญหาในการผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกร	69
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	73
สรุปการวิจัย	73
อภิปรายผล	78
ข้อเสนอแนะ	81
บรรณานุกรม	83
ภาคผนวก	87
ก แบบสอบถาม	88
ข การทดสอบความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม	106
ประวัติผู้วิจัย	110

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 2.1	ข้อมูลประชากร เขตการปกครอง และพื้นที่การเกษตรอำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ.....	14
ตารางที่ 2.2	ข้อกำหนด หลักเกณฑ์และวิธีการตรวจประเมินที่ใช้ในการตรวจรับรอง.....	19
ตารางที่ 4.1	ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกร จำแนกตามระดับการจัดการการผลิต.....	39
ตารางที่ 4.2	ขนาดครัวเรือนและแรงงานครัวเรือนของเกษตรกร จำแนกตามระดับการจัดการการผลิต.....	40
ตารางที่ 4.3	การถือครองที่ดินของเกษตรกร จำแนกตามระดับการจัดการการผลิต.....	42
ตารางที่ 4.4	อาชีพหลัก อาชีพเสริม และการเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร จำแนกตามระดับการจัดการการผลิต.....	43
ตารางที่ 4.5	การใช้พื้นที่ปลูกข้าวขาวดอกมะลิ 105 จำแนกตามระดับการจัดการการผลิต.....	44
ตารางที่ 4.6	ลักษณะดินที่ใช้ปลูกข้าวของเกษตรกร จำแนกตามระดับการจัดการการผลิต.....	45
ตารางที่ 4.7	วิธีการปลูก แหล่งที่มาของเมล็ดพันธุ์ ช่วงเวลาปลูกข้าว และอัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ ของเกษตรกร จำแนกตามระดับการจัดการการผลิต.....	46
ตารางที่ 4.8	การให้น้ำ การกำจัดวัชพืชและการใช้ปุ๋ยในการผลิตข้าว จำแนกตามระดับการจัดการการผลิต.....	48
ตารางที่ 4.9	การป้องกันกำจัดโรคข้าว แมลงศัตรูข้าว และสัตว์ศัตรูข้าวของเกษตรกร จำแนกตามระดับการจัดการการผลิต.....	49
ตารางที่ 4.10	การเก็บเกี่ยวและการขนส่งผลผลิตข้าวของเกษตรกร จำแนกตามระดับการจัดการการผลิต.....	50
ตารางที่ 4.11	เครื่องจักรและอุปกรณ์การเกษตรในการผลิตข้าวของเกษตรกร จำแนกตามระดับการจัดการการผลิต.....	51
ตารางที่ 4.12	ระดับการปฏิบัติของเกษตรกรด้านการวางแผน จำแนกตามระดับการจัดการการผลิต.....	53
ตารางที่ 4.13	ระดับการปฏิบัติของเกษตรกรด้านการจัดองค์การ จำแนกตามระดับการจัดการการผลิต.....	55
ตารางที่ 4.14	ระดับการปฏิบัติของเกษตรกรด้านการนำ จำแนกตามระดับการจัดการการผลิต.....	57

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.15 ระดับการปฏิบัติของเกษตรกรด้านการควบคุม	
จำแนกตามระดับการจัดการการผลิต.....	59
ตารางที่ 4.16 ต้นทุนการผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกร	
ที่มีระดับการจัดการการผลิตสูง.....	62
ตารางที่ 4.17 ต้นทุนการผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกร	
ที่มีระดับการจัดการการผลิตต่ำ.....	64
ตารางที่ 4.18 ปริมาณผลผลิตและผลตอบแทนในการผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกร	
จำแนกตามระดับการจัดการการผลิต.....	66
ตารางที่ 4.19 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย เกษตรกรที่มีระดับการจัดการการผลิตสูงมีต้นทุน	
การผลิตเฉลี่ยต่อไร่ต่ำกว่าเกษตรกรที่มีระดับการจัดการการผลิตต่ำ.....	68
ตารางที่ 4.20 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย เกษตรกรที่มีระดับการจัดการการผลิตสูง	
มีผลตอบแทนการผลิตสูงกว่าเกษตรกรที่มีระดับการจัดการการผลิตต่ำ.....	69
ตารางที่ 4.21 ปัญหาในการผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกร	
จำแนกตามการจัดการการผลิต.....	56

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย..... 3

